

A] II. Argumentum.¹

Contra 41.

Si sancti partim sunt sub lege, partim autem non sunt sub lege, manet dubitatio et fides fit incerta. Fides autem debet esse certa. Ergo non debet poni ista particularitas.

Maiores probatio, quia ista particularitas non patitur aliquid certi constituere, quia nescit homo, in quantum non sit sub lege, et cogitat, fortassis aut minimum aut nimium, cum certo constituere non possit, quanta sit sanitas, nec quanta impietas.

10 Resp. D. Martinus L. Sic: Doctrina christiana debet esse certa, imo certissima, sed si partim sumus iusti, partim iniusti, ponenda est particularitas. Ergo non possumus esse certi. Nam nihil est dicere, neque simul stant: Ego partim sum dubius, partim certus, cum tamen doctrina per sese certa est et debet certissima proponi, ut sciatur, quid sit id, quod doceatur.

15 Sic dicit Augustinus²: Fides debet esse certissima, et nunquam nulla potest

1 II. Argumentum] Aliud *Goth.* 264; XXIX. Argumentum *Helmst.* 83; Contra 41 *Rig.* 243; XV *Bresl.* 45 3 autem *fehlt Rig.* 243 autem bis lege] non *Bresl.* 45 4 et fides fit] ut fides sit *Monac.* 940 Fides bis certa *fehlt Bresl.* 45 5 ista *fehlt ebd.* particularitas] particularis *Goth.* 264 u. *Rig.* 243 6 Maiorem probo *ebd.* Maioris bis particularitas] Quia *Bresl.* 45 ista] illa *Goth.* 264 u. *Rig.* 243 particularitas] particularis *ebd.* 7/9 et bis impietas *fehlt Bresl.* 45 8 certo] certum *Goth.* 264 quanta] quantum *Rig.* 243 9 sanitas] sanctus *Rig.* 243 nec *fehlt ebd.* quantum sit impius *ebd.* 10 Resp. *fehlt Bresl.* 45 u. *Rig.* 243 Sic *Goth.* 264] *fehlt in den übrigen Hss.* 10/11 imo bis sed *fehlt Bresl.* 45 11 iusti *fehlt ebd.* partim iniusti *fehlt Goth.* 264 iniusti] non *Bresl.* 45 est] erit *Goth.* 264 u. *Rig.* 243 11/12 particularitas] particularis *Rig.* 243 12/13 simul stant *fehlt Monac.* 940 13 stant] stare *Bresl.* 45 13/562, 8 Ego bis potius] Partim incerti sumus, quia doctrina per se certissima *ebd.* certus sum *Goth.* 264 u. *Rig.* 243 sese ipsa *Goth.* 264 15 esse *fehlt ebd.* et nunquam] ut inquam *Goth.* 264 u. *Rig.* 243

B] XXIX. Argumentum.³

Si sancti partim sunt sub lege, partim sub gratia, manet dubitatio et fides incerta.

20 R. Sic: Doctrina christiana debet esse certa, imo certissima, sed si sumus partim iusti partim non, ponenda erit particularitas. Ergo non possumus esse certi. Ut sciatis, quid sit id, quod doceatur. Sicut dicit Augustinus²: Fides debet esse certissima, ut inquam nulla potest cadere

16 XXIX. Argumentum] Vigesimum octavum Argumentum *Palat.* 1827; am Rande 28 *ebd.*; 29. Argumentum *Hamb.* 74 19 Sic] Sicut *Palat.* 1827

1) Argumentum II nach *Goth.* 264 fol. 116^b — 117^a; *Rig.* 243 fol. 185^b — 186^b; *Helmst.* 83 fol. 43^b; *Monac.* 940 fol. 369^a — 371^a; *Bresl.* 45 fol. 288^b — 289^a. 2) Es wird sich nicht ausmachen lassen, an welche der zahlreichen Augustinstellen Luther denkt, wo von certitudo, firmitas, securitas fidei mit Bezug auf Christi Heilswerk die Rede ist.

3) Nach *Hamb.* 74 fol. 176^b — 177^a; *Palat.* 1827 fol. 57^b.

A] cadere dubitatio, cum sit firmus assensus verbi Dei seu promissae gratuita gratiae id est remissio peccatorum propter Christum salvatorem et pontificem nostrum. Exempli gratia: Si quis credere velit, liberum esse credere, Christum Iesum esse filium Dei natura sua, et quod vel hunc vel alios articulos in ullo discrimine poneret, vere hic damnatus esset, quia fides certo debet statuere et firmiter credere, quod Christus sit filius Dei, nec ullo modo hoc relinquere in medio. Haec enim non esset fides, sed opinio potius.

R. Est etiam unum sophisma dialecticum. Nos non dicimus, quod sit incertum, neque quod lex neque quod fides sit incerta, quia certissimum est, nos esse partim iustos, partim peccatores, quia nobiscum circumferimus carnem patris nostri Adae peccato originis infectam, in quo concepti et nati sumus, et si quis ignorat hoc neque videt peccatum in se, consulat suum ipsius cor et conscientiam, et vincatur a propria conscientia, quae dicet, quid tibi dormienti lectus clamabit, quis sis. Iusti autem, quia certum est, nos baptizatos esse in sanguine Christi et receptos a patre in gratiam propter Christum, in quem credimus, hic prorsus sancti

1 verbi *fehlt* Goth. 264 2 gratiae *bis* peccatorum] misericordiae Monac. 940
 salvatorem *fehlt* Goth. 264 u. Monac. 940 3 quis sic Goth. 264 u. Rig. 243 velit]
 vellet Rig. 243 4 credere] si credidero *ebd.*; sive credere Goth. 264 Christum
fehlt Rig. 243 natura *fehlt* Helmst. 83 sua] sive non Goth. 264, Helmst. 83 u. Rig. 243
 quod vel *fehlt* *ebd.* 6 vere sit Goth. 264 u. Rig. 243 7 nec] neque *ebd.*
 8 potius] potens Goth. 264 9 etiam unum] autem Goth. 264 u. Rig. 243; *fehlt*
Bresl. 45 10 neque quod] nec *Bresl.* 45 sit (2.) *bis* quia *fehlt* *ebd.* 11 partim *bis*
 partim *fehlt* *ebd.* 11/15 quia *bis* sis] quia circumferimus carnem patris Adae et
 quisquis consulat suam conscientiam *ebd.* 14 ipsius *fehlt* Goth. 264 u. Rig. 242
 vincetur *ebd.* 15 quae dicet *fehlt* Goth. 264 quid] quod id *ebd.* quid *bis*
 clamabit *fehlt* Monac. 940 Iusti] Iustus Goth. 264; Iustos Rig. 243 16/17 et *bis*
 Christum *fehlt* *Bresl.* 45

B] dubitatio, cum sit firmus assensus verbi Dei seu promissae gratuita gratiae gratuita id est remissionis peccatorum propter Christum. Exempli gratia: Si quis vellet sic credere, liberum est sive credere Christum esse filium Dei natura sive non, et vel hunc vel alios articulos in nullo discrimine poneret, hic esset vere damnatus, quia fides certo debet statuere et firmiter credere, quod Christus sit vere filius Dei, et non dubitare. Haec enim non esset fides, sed opinio potius. Est autem sophisma dialecticum. Nos ideo dicimus, quod sit incertum, non quod neque lex neque fides sit incerta, sed quia certissimum est, nos esse partim iustos, esse partim peccatores: peccatores quia circumferimus carnem patris nostri Adae nobiscum infectum peccato originis, si quis hoc ignorat

18/19 gratiae gratuita] gratuita gratiae Hamb. 74 20 credere (2.)] credi-
 dero *ebd.* 26 esse *fehlt* *Palat.* 1827 peccatores (2.) *einkorr.* Hamb. 74

A] et iusti sumus imputative, quia non imputatur nobis peccatum, ut supra copiose diximus. Hoc verum est, fides potest esse infirma, sed non incerta et dubia, quae longissime inter se distincta sunt. Quare hoc sciendum et tenendum perpetuo est, quod doctrina, fides, lex, Evangelium certissima sint ita, ut nihil posset esse certius, sed tamen fidem posse etiam esse infirmam et imbecillem, sed non incertam.

III. Argumentum.¹

Beneficium Christi, iustificatio, vivificatio, liberatio a lege pertinet ad totam personam. Ergo non est facienda illa particularitas, quod simus
10 partim iusti, partim iniusti.

Consequentiam probo, quia nos sumus totaliter iusti vel totaliter peccatores.

Respondeo: Reputative scilicet. Nam hoc verum est, quod reputatione divina sumus revera et totaliter iusti, etiamsi adhuc adsit peccatum.

1 imputatur bis peccatum] est in nobis peccatum imputative *Goth. 264 u. Rig. 243* *1/2* ut bis diximus *fehlt Bresl. 45* *2* copiosius *Goth. 264 u. Rig. 243*
3 et] neque *ebd.* quae bis sunt *fehlt Bresl. 45* sunt] sint *Goth. 264* hoc] sic *Rig. 243*
4 et bis est *fehlt Bresl. 45* doctrina fidei, legis et Evangelii *Rig. 243* *5* sint] sit *ebd.*
ita *fehlt ebd.* *5/6* ita bis incertam] sed tantum fidem posse esse infirmam
Bresl. 45 *5* posset] possit *Rig. 243* tamen] etiam *Goth. 264 u. Rig. 243* fidem
fehlt Goth. 264; fides potest *Rig. 243* etiam *fehlt Goth. 264 u. Rig. 243* *7* III. Argumentum] Aliud *Goth. 264*; XXX. Argumentum *Helmst. 83*; Überschrift *fehlt Rig. 243*; XVI. *Bresl. 45* *8* iustificatio *fehlt Goth. 264* vivificatio *fehlt Bresl. 45* lege] lege etc. *Rig. 243*; morte *Bresl. 45* *9* non bis illa *fehlt Bresl. 45* illa] ista *Rig. 243* *9/10* quod bis iniusti *fehlt Bresl. 45 u. Goth. 264* *11* nos *fehlt Rig. 243* totaliter] toti *Goth. 264 u. Rig. 243*; *fehlt Bresl. 45* *13* scilicet] significat *Monac. 940*; *fehlt Bresl. 45* Nam hoc *fehlt ebd.*

B] 15 aut non videt, consulat suum cor et conscientiam; iustos autem etiam quia certum est, nos baptizatos in sanguine et receptos per eam in gratiam. Hic prorsus iusti sumus imputative, fides potest quidem esse infirma, sed non incerta. Sic doctrina, lex, fides, Evangelium certissima sunt, fides imbecillis non est certa.

20

XXX. Argumentum.²

Beneficia Christi pertinent ad totam personam. Ergo non facienda particularitas.

15 iustos] iustus *Palat. 1827* *16* receptos] receptus *ebd.* *17* sumus *fehlt ebd.*
20 XXX. Argumentum] Vigessimum nonum Argumentum *ebd.*

¹⁾ Argumentum III nach *Goth. 264 fol. 117^a*; *Rig. 243 fol. 186^b — 187^a*; *Helmst. 83 fol. 43^b — 44^a*; *Monac. 940 fol. 371^{a-b}*; *Bresl. 45 fol. 289^a*. ²⁾ Nach *Hamb. 74 fol. 177^b*; *Palat. 1827 fol. 57^b — 58^a*.

A] Oportet enim, nos retinere illam synechdochen, ut quando aliquis vulneratus est et iam sanatus, tum dicitur totus homo sanatus. Item dicimus, quod homo laesus sit, cum tamen vix unum membrum laesum sit. Sic etiam revera sumus et totaliter peccatores, sed quod ad nos respiciendo et prima generatione, sed e contra quoad, quod Christus pro nobis datus est, sumus sancti et iusti totaliter, ita diverso respectu dicimur iusti et peccatores simul et semel.

IV. Argumentum.¹

1. Joh. 4, 18 Ioannes inquit: Caritas expellit timorem. Lex docet timorem. Ergo lex non est docenda. 10

Lutherus sic: Qui timet, in eo non est perfecta caritas. Sicut enim angeli non timent, hoc est, non expectant poenam a Deo, ita neque

1/3 Oportet bis laesus sit] Natura retinenda est illa synechdoche, ut cum quis vulneratus, laesus quoad unum membrum, dicitur homo laesus *Bresl. 45* 2 tum *fehlt Goth. 264 u. Rig. 243* dicitur] est *Monac. 940* 3 quod *fehlt Goth. 264 u. Rig. 243* sit] est *ebd.* tamen *fehlt ebd.* vix *fehlt Monac. 940* 4 revera] vere *Bresl. 45* sed] scilicet *Goth. 264 u. Rig. 243; fehlt Bresl. 45* respiciendo] respiceret *Bresl. 45* 5 et prima generatione] ad primam generationem *Rig. 243* e *fehlt Goth. 264* 5/6 e contra bis est] sed quod ad Christum *Bresl. 45* 5 quod *fehlt Goth. 264 u. Rig. 243* Christum *ebd.* datum *ebd.* 6 et iusti *fehlt Bresl. 45* totaliter etc. *Rig. 243* dicimur] sumus *Bresl. 45* 6/7 et peccatores *fehlt Monac. 940* 8 IV. Argumentum] Aliud *Goth. 264; Überschrift fehlt Rig. 243; XXXI. Helmst. 83; XIV. Bresl. 45* 9 Caritas expellit timorem, ut Ioannes inquit *Bresl. 45* 10 lex *fehlt Rig. 243* 11 Lutherus sic] Resp. L. *Rig. 243; quia Bresl. 45* Qui] Quia *Rig. 243* Sicut] Sic *ebd.; Si Goth. 264* 12 hoc] id *Bresl. 45 u. Goth. 264* hoc est *fehlt Rig. 243* ita] itaque *Bresl. 45* 12/565, 1 ita bis poenam *fehlt Goth. 264*

B] R. Reputative scilicet. Nam hoc verum est, quod reputatione divina sumus revera et totaliter iusti, etiamsi adsit adhuc peccatum. Oportet enim, nos retinere illam synechdochen, ut aliquis vulneratus quando sanatur, dicitur totum hominem sanatum. 15

XXXI. Argumentum.²

1. Joh. 4, 18 Iohannes inquit: Caritas expellit timorem. Lex docet timorem. Ergo etc.

R. Qui timet, in eo non est perfecta caritas. Sic angeli non timent, id est, non expectant poenam a Deo, sic neque christiani. Ergo non

15 sinechdochen *Palat. 1827*

17 XXXI. Argumentum] Trigesimum Argumentum *ebd.*

¹) *Argumentum IV u. V nach Goth. 264 fol. 117^b — 118^a; Rig. 243 fol. 187^b — 188^a; Helmst. 83 fol. 44^a — 45^a; Monac. 940 fol. 372^a — 373^a; Bresl. 45 fol. 287^b — 288^a.* ²) *Nach Hamb. 74 fol. 177^b; Palat. 1827 fol. 58^a.*